9.
54

Laus
Domus Manzanæ.

Est meritis Manzana suis fulgentior una
Progenies vel amicta toga, vel tecta sub armis.
Hanc ego ut appositis cantarem carmine nervis
(Quamquam acquisitis satis est contenta trophæis,
Et proprias prætendit opes non indiga laudis)
Leniter aggressus Deus est, cui Cynthia parent
Culmina, Libethrusque fluens, et Delphica laurus.
Stirps Manzana fluat divino germine, primum
Quis neget? et magnis minuat sua præmia factis?
Si flos perpetuus decoris, ramosque per omnes
Antiqui generis visus, cui plurima fundat
Undique fertilitas speciem, et sit gratia natis,
Semina deducit cælo, quod tendit ad alta
Astra animo, gaudetque polo, et sublimia curat.
Non falso hæc proles cęlesti ab origine fluxit,
Infuditque genus terris sub tempore prisco,
Cum virtus venerata fuit, cum heroa vigebant
Sæcula, naturæ conjuncta, et amica pudori,
Quæ nunc vita suo vitiosa removit ab orbe.
At rursus laudata suum feret actio in orbem,
Si mihi non vanum surgit virtutibus omen,
Quas veneror, quas opto diu sejungere ab ævi
Nubibus, ut soles possint æquare perennes.
Inde per ascensum generis, lucemque sequentem

(Nec quantum tenebras capiunt radiantia Phœbi
Lumina, degeneres passa est hæredibus umbras,
Limitique erravit patrio, seque ipsa reduxit)
Virtus nascentes decurrit adusque nepotes,
Quantum animus meminisse valet, longumque referre
Solis iter, nostrisque aciem finire sub annis.
Hinc honor accessit patriæ, hinc æterna per omnes
Increvit titulos, luxque ipsa refulsit in antris.
Quæ mihi si minus illustris, nec clara parentum
Laude videretur, vel priscis avia gestis,
Quæ nec pauxillum veteri concedit honori,
Unica fulgentem sparsisset in omnia lucem
Gloria, quam justi præfert doctrina Ioannis.
Nunc veteres est ille viros, nunc prisca secutus
Signa, vel ulterius famæ promovit amorem.
Fertilis ingenii jussu supra genus ipsum
Assurgens, æterna suis quærebat in actis
Omnibus, atque humiles pellebat ad ardua curas.
In commune bonum quotiens providit? et ore
Et sensu unanimem junxit per verba Senatum,
Qui cuperet recti specie contraria captus?
Præsertim graviora dabant ubi tempora lumen
Mentis, et hærebat dubiis res publica in undis,
Quod studium? quæ relligio? et sedatio mentis,
Cum metus offundit noctem, et spes victa timore est?
At postquam tenebras discusserat, altaque veri
Obtulerat lumen rebus sententia apertis,

Tunc cum plena virum laus se effundebat adunum
Quantus amor? qui plausus ovans? quæ gratia facti?
Ille movebatur paullum, seque arce tenebat
Interna, rectique decus referebat ad ipsum
Munus honestatis: quæ merces maxima per se est.
Nec tantum illius quæsivit curia vocem
Prudentesque animi curas, sanctosque recessus,
Sed magis incubuitque foro, illucque actus amore est.
Nam puer ingenuas docili aspiravit ad artes
Indole, cumque annis crevit studiosa voluntas
Civilesque tenere locos, reverendaque jura.
Arsit et effecit. Docti sub Rhetoris auris
Explicuitque sinus, et tracta volumina legum,
Et quocunque egit cursum, regnavit in alto.
Impulit, et pressit currentem judicis iram,
Et mentem elicuit vultu, et mutavit in horas.
Insita cum magnas movit facundia vires,
Fulmina vidisses tonitru vibrare corusco,
Et totum impleri flamma, atque ardescere cælum.
At cum lingua fuit leni moderanda tenore,
Fluminis in morem placidi, immotoque fluentis
Gurgite, tranquillo processit dictio tractu,
Lætaque vecta suis humeris conclusit et aurem,
Ac circumfusam permulsit melle coronam.
Mox ubi multigeno consensit concio plausu,
Certaque insthæserunt missæ vestigia vocis,
Lata sequebatur dicti sententia votum.

Et potuit regnare foro, sed in artibus altum
Semper et excellens magnis quæsivit, et idem
Dicendi flectebat onus, summisque probabat
Dicturum florere bonis, nec pressa morari
Pectora, nec parvis habitare ingentia curis.
At quantum illa quidem possit vis prona loquendi,
Et modulis adjuta suis, atque arte magistra
Ostendit, factoque insigni patria novit.
Nam quotiens unus Venetas orator ad arces
Ivit, et explevit munus, famaque refulsit
Ingenua, mulsitque aures, movitque Senatum.
Nam favet ingeniis regio clarissima mundi,
Urbs Venetum, nec sola licet Romana probavi
Gesta, nec acceptas et Marte, et Apolline dotes.
Et patriæ quis plura dedit? Licet alta profundum
Contineat meritum pietas, et debitus unquam
Persolvi non possit Amor, tamen affuit ejus
Usque patrociniis, et casus venit ad omnes.
At cum multa suis perfecit civibus, inde
Privatum regimen conjunxit, et auxit utrumque.
Fortunam injustam fregit, mutabile numen,
Et longo instantes prospexit acumine casus.
Quo virtus, quo error, quo rectum duceret, et quæ
Esset in humanis novit sapientia rebus.
Felix, perpetuum terris victure Joannes!
Si lethum officiis non est sperare prophanis,
Altaque divinas expectant præmia mentes,

Tu nunc Elysiis degis contentus in arvis
Inter honoratos cives, animasque nitentes,
Quæ recti coluere vias, dum vita manebat.
At postquam nexæ fregit mors vincula vitæ,
Conventus coluere pios, et amæna vireta;
Quæ bene suscepti stat palma suprema laboris.
Ille viros sermone tenet, longumque per orbem
Mulcentur fusi vocis modulamine cœtus.
Gaudeat, extollatque genus, gentemque futuram.
Nunc Manzana bonis per famæ culmina proles
Hieronymi auspiciis tendit, cui lævus adhæret
Subditus æterno laudis Guamerius igni.
Nam quodcunque facit laudis deducit ad arma,
Quæ sibi pulchra suis virtus infusa ministrat
Viribus, et magno commisti corde calores.
Fortiter hinc ridet fortunam, atque utile certa
Pro ratione subit discrimen, et imperat iræ,
Affectusque domat varios, æquumque reducit
Intus consilium, et sanctam sub honore quietem;
Quæ laus supra omnem se extollit digna triumphum.
Nam suus hostis inest cujusque infusus in alto
Pectore, seu tristis dolor, aut flammata libido.
Hunc ratione decet prosternere, quæ bona mentis
Pars pollet nostræ, pars incubat altera morbo,
Lætitiæque, iræque, odioque, ægroque timori.
Quoque magis juncto, audacique sub hoste paramus
Ancipitem pugnam, et duris contendimus armis,

Hoc habet egregiam major victoria laudem.
Tum videt insignis discrimina magna duorum
Censor, et adjungit justus patienter utrumque,
Atque adversa premit, certoque secunda relaxat
Limite, componitque modum, et se continet ipse,
Et numquam incertam cursu prorupit in iram,
Et numquam alterius submisit corda furori
Hieronymo dignus fratre, et virtute propinquus.
Hieronymum qui dignus apex? quod culmen adequet
Eternis meritis, quæ sunt immensa sub illo?
Non ego si totis resonem pro corpore linguis,
Emulaque antiqui surgat mihi Musa Maronis,
Illius insignes sperem contexere laudes.
Rare animi Manzane bonis, tibi terra colores
Effundit varios, renovat tibi Cynthius orbem,
Tranquillaque silent mentes, vicinaque regnat
Relligio, nisi tetra furens vis excutit arma.
Tu veterum interius revehis, tu sancta parentum
Dogmata ne pereant, exemplis consulis almis,
Tu monstras virtutis iter, tu laudibus addis
Calcar, et emota surgunt te judice leges.
Quæ tibi veridici tribuerunt aurea vates
Sæcula, nunc primos promunt lato omine menses,
Priscaque dignatur nobis se jungere Virgo.
Ergo aberit vitii labes, crescetque beato
Vita ministerio, sanctisque bona otia terris.
Felix, cui tantum licuit per maxima cæli

Numina, quæ nato sparsere ingentia primum
Ornamenta tibi ad vitæ, laudisque labores.
Es pius, es constans, finemque in rebus amico
Concipis auspicio, metamque in carcere signas;
Et præconcepto prehendis spatia omnia cursu
Rerum auriga sagax, nec te fortuna ruentem
Detulit in præceps, nec segni liquit habena.
Tuta tibi est uno servata modestia signo,
Quo curam intendis, rerum quo dirigis ictus,
Nec te delectat nimio splendescere luxu,
Perdereque immodicos sumptus, nec rursus es idem
Parcus, ut obscuræ fugiant te crimina famæ,
Hospitiique adhibere decus, clarereque honore
Scis bene producto quondam, cum splendida caussa est.
Primaque magnanimo tua fulsit ab hospite sedes,
Nec dignus te vicit honos, quin mutua eumdem
Hospes, et hospitium laudis tenuere favorem.
Sic etiam in patria generoso munere plures
Jungis amicitias, et tempore commodus ipso
Inservis, meritique refers per singula pondus,
Nullaque vota facis mercedis, sed esse benignum
Munificumque placet solo virtutis amore.
Quod si quid dandum prolixe duxeris, ille es,
Qui nihil indignum meritis, nisi pulsus inani
Turbine gloriolæ dones, nec munera grandi
Verborum sonitu laudes, nec dona retexis.
Inde fides hominis se tempore prodit in omni,

Et sequitur propensus amor, nec avarus haberi
Ille velit meriti, nec claro indignus amico.
Tum quoque non paucos humili virtute latentes
Erigis, atque inopes abeunt te judice caussæ,
Inflexique senis sortem misereris egenam.
Nec si quid præbere potes producis in ævi
Tempora, sed certo clarescit dextera dono,
Muneregue excellit studium, quod origine mentis
Interiore fluit, viresque illustrat apertas.
His tibi quis donis non sponte assurgit, et astat?
Si quid eget justo, fidumve requirit amorem,
Tum perspecta fides auget meritum, sibi teque
Obligat æternum, majoraque dona recenset
Rectus amicitiæ judex, cui sectio numquam
Inconsulta fuit. Quod te virtutibus auctum
Moverit ingenium in veri rectique latebras,
Os Stirpis lux magna tuæ, magnumque secundas
Lumen, inexhausto procedat ut ordine virtus,
Ordine laus ibit, laudemque in laude minores
Accumulabunt, et rectum prætendet ad unguem.
Cerno Ducum meritos ob bella peracta triumphos,
Cerno viros sanctis reverendos cultibus, una
Exteriusque pios, ne cultum vita prophanet.
Fortunatus eris prolis Manzanæ, tibique
Afflavit primos felix Hymenæus amores,
Et merita implebunt terras mox undique lauru,
Atque refulgentes ornabunt limina ceræ.

Laudes
Helenæ Manzanæ.

Quo clarum referat genus, et primordia gentis
Stirps Manzana, quibusve viris consurgat ad astra
Diximus, atque illi merita stat laurea fronte
Parva, sed extendens virtus se æquabit Olympo,
Venturique domum cumulabunt laude nepotes.
Hactenus e primo sudatum carcere, nunc me
Rursus ad Aonios latices, et culta sororum
Præmia, non sæpe ingeniis devicta prophanis,
Virgo vocat: non illa mei merx parva laboris,
Dum blandæ optato spirent Helicone Camænæ:
Hæc quoque Manzanam monstrat cognomine gentem,
Nataque magnanimos æquat virtute triumphos
Virgo licet, sed vera suæ promotio famæ,
Infunditque genus mores, arcanaque stirpis
Vis agit, et laudem sexus devincit utramque.
Illa vel interiore bono, vel munere formæ
Laudibus antiquis adjuncta meretur honorem.
Illa truces lingua modulo mulcere leænas
Possit, et insuetas curru submittere tigres,
Imperet, effugient nimbi, crepitantia cedent
Flamina ventorum, pulchrum teget æthera cælum.
Lumine, si tumidum spumet cum fluctibus æquor,
Leniet, et mediis Neptunum accendet in undis.

At cum se castis immiscet casta puellis,
Quantus fronte pudor? quanta est reverentia famæ?
Quæ bene compactis innata modestia verbis?
Nec si productum dicat, non mella sequuntur.
Illius ad cultam contorquens spicula vocem
Edita pharetratus devicit bella Cupido.
Quodque adit in superos, magnumque inflammat Olympum.
Nec solis dat jura viris, hinc gloria prima est.
Ejus ab exemplo laudat servata verendæ
Dona pudicitiæ, propriumque insigne Diana.
Nec solum candoris opes, sed præmia linguæ
Illius ingenuo firmat sermone Minerva.
Castior antiquum peragravit nulla Lycæum
Nympha, nec Arcadicis insedit dignior umbris.
Sola inter medios veri matrona pudoris,
Solaque non solis affectat honoribus astra.
O animi formosa bonis, si laus ea digna est,
Quantum affulgentes exornat Lucifer ignes
Ætheris et mistis prælucent lilia calthis,
Tantum est virginei lux, et victoria cœlus.
Nec minus apposita fulgent in corpore dotes,
Undique quas manibus sparsit natura decoris
Et felix afflavit amor, dulcisque venustas.
Acre micant oculi, nigroque infecta colore
Commovet ardentes rutilo cum lumine flammas.
Lacte genæ candent, adnataque purpura solem
Inficit, et niveis hyacinthum vincit in hortis.

Labra rosis vernant, rictu jucundaque parvo
Ostendunt puros vocis modulamine dentes.
Quid cum mellifluo risus sublucet in ore?
Quantus honor? quæ nobilitas? quæ gloria formæ?
Tunc videas Charites labiis errare frequentes,
Non modo quas finxit triplices, novitque vetustas,
Flareque divinum decus, atque inducere late
Lumen, et affixos nutriri nectare sensus.
Illa potest risu lacrymas sedare doloris,
Lætaque prolato componere tempora sole,
Et durum placare genus, penitusque alienas
Ingenio humano mentes, Thracasque, Getasque,
Mœstaque pascatis intendere Tartara panis.
Hinc acuit, mittitque suas, figitque sagittas
Aliger, et dulcem perfert ab amore trophæum.
Hinc sumit priscamque fidem, et memorabile Numen,
Creditur, et magni pectus violasse Tonantis.
Cætera quid narrem? si una mihi luditur omnis
Laude opera? et dignas nondum satis affero voces?
At cum protrito moderatur limine gressum
Quanta Deæ species? quanta juncto agmine laudes
Conspirant? ductatque animos insignis honestas,
Infususque vigor fronti, prudensque juventa.
Talis ubi excedit Delo visura parentem,
Componit Diana gradum super æthera, et almum
Attrahit intuitum longe, Divosque moratur.

Tum quocunque tulit gressum juvenescere cernas,
Floribus et subitis terram vernare ligustris;
Una decet seu movit iter, seu pulchra resedit,
Et semper comitum præfert incendia amorum.
Quondam, et cum fusis humeris nituere capillis,
Atque lacessivit solem coma, vicit ab auro,
Nec Deus invidit, quin lucis imagine lucem
Junxit, et insignes produxit lumine soles.
Ac pedibus faciles plaudat si quando choreas,
Lenis, et arguto colludat turbine planta,
Vincit Hamadriadum numeros, ubi molle frequentant
Æquor, et e dulci figunt vestigia gyro.
Tum puer augustis volitat Cythereius alis,
Imponitque polo leges, mulcetque morantes
Lampadis æternæ currus, et mobile fatum,
Ac blandum instillat per lumina capta venenum
In pectus, venasque virum, dein explicat arma
Victor, et excelsis meditatur vulnera Divis.
Ergo cum tantas dotes virgo una gubernet
Quantas vix retinent per Numina mille puellæ,
Non ego tam celsas possim contingere laudes.
Ast tenuem ex illis confector, quam video umbram.
Illic sunt rerum clarissima, et optima mentis
Ornamenta suæ, quæ si quis texere chartis
Cogitet, ille velit vernos numerare colores,
Ducere solem oculis miseris, metirier astra.

Digna est, cui tollant aras, votisque sacrentur,
Ut genus humanum precibus commisceat omen.
Si Venus audivit quondam, si Cynthia voces
A meritis sanctas venerationque auxit honorem,
Haec quoque fulgentem firmat sub numine famam,
Divinumque potest imitari, et plaudere in aris.
Olim magna feres Virgo dignissima, et addes
Vatibus, et vires, et lucens Argumentum.
Nam veluti clarum radiis qui corpore solem
Excipit, atque loco fulgens consistit aprico,
Sic illis crescetque decus, faecundaque laudis
Materia, assurgetque tuo sub nomine carmen,
Et sinet, ac blandus spirabis in omnia Phoebus.

Valentinus Nicoletti. M. Antonii frater, juvenis scripsit.